

Ze zijn al Thuis

Tijd voor een duurzame oplossing
voor gewortelde kinderen

Hart voor Kinderrechten

Ze zijn al Thuis

Tijd voor een duurzame oplossing voor gewortelde kinderen

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de door de Auteurswet 1912 gestelde uitzonderingen, mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd (waaronder het opslaan in een geautomatiseerd gegevensbestand) of openbaar gemaakt, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Hoewel aan de totstandkoming van deze uitgave de uiterste zorg is besteed, aanvaarden de auteur(s), redacteur(en) en uitgever geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten of onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1.	Regelingen voor kinderen die in Nederland zijn geworteld.....	9
2.	Huidige situatie	13
3.	Verhuizingen	17
4.	(Dreigende) uitzetting gewortelde kinderen: impact en aanbevelingen	23
5.	De wetenschap.....	27
6.	Toekomst: wetsvoorstel	33

Voorwoord

Voorwoord

Beste lezer,

In dit boekje vindt u informatie over kinderen die lang in Nederland wonen, maar nog geen verblijfsvergunning hebben. U leest waar zij mee te maken hebben in de opvanglocatie, hoe zij zich voelen in hun procedure en vooral hoe graag zij willen dat hun stem wordt gehoord. Deze kinderen voelen zich verantwoordelijk om u op de hoogte te houden van de keiharde realiteit waar zij op jonge leeftijd mee moeten kampen. De kinderen Sara, Telmen, Meri, Abel en nog veel meer kinderen gaan hier naar school, zitten op sportclubs en hebben Nederlandse vriendjes en vriendinnetjes in Nederland. Zoals een van de kinderen omschrijft: het voelt alsof je een boom bent die groeit en groeit, maar op een gegeven moment word je ineens met al je wortels weggerukt om ergens anders geplaatst te worden. Kinderen mogen niet de dupe worden van de lange duur van procedures, of die nu veroorzaakt is door de Nederlandse overheid, hun ouders of door beide. Het gaat erom dat de kinderen er zelf niets aan kunnen doen en er daarom ook niet voor verantwoordelijk zouden moeten worden gehouden.

Deze kinderen horen hier. Ze zijn hier thuis. Zij willen net als u en ik een toekomst in dit mooie land.

Akhrat namens de Jongerenambassadeurs van Defence for Children.

Leeswijzer

De citaten zijn afkomstig van kinderen die al langer dan vijf jaar in Nederland zijn en nog geen verblijfsvergunning hebben. De interviews met de jongerenambassadeurs van Defence for Children zijn herkenbaar aan een oranje kader.

Meri

“Soms vraag ik me af of de mensen die besluiten nemen ook kinderen hebben van mijn leeftijd en hoe zij het zouden vinden om 17x te verhuizen in 8 jaar.”

13 jaar, 8 jaar in Nederland, 17 keer verhuisd

Milena

Hayk

Arina

“Er is geen zekerheid voor de toekomst. Ik volg nu een opleiding die ik heel leuk vind, maar de onzekerheid of ik het zou kunnen afmaken of niet, zorgt voor veel stress en spanning.”

17 jaar, 5 jaar in Nederland, niet vaak verhuisd, op 3 scholen gezeten

Chung

**“Stel u voor dat u asielzoeker bent,
wat zou u doen?”**

11 jaar, 7 jaar in Nederland, 4 keer verhuisd

1. Regelingen voor kinderen die in Nederland

zijn geworteld

Op 1 februari 2013 trad de regeling voor langdurig verblijvende kinderen in werking. Bij het brede publiek is die regeling beter bekend als het Kinderpardon. De belangrijkste voorwaarde van de regeling is dat een kind vijf jaar of langer in Nederland moet hebben verbleven voor het bereiken van de meerderjarigheid. Als een kind aan de voorwaarden van de regeling voldoet dan krijgen ook de gezinsleden een verblijfsvergunning.

Eigenlijk was het niet één regeling die in februari 2013 geïntroduceerd werd, maar waren het er twee. In de eerste plaats was er de ‘Overgangsregeling langdurig verblijvende kinderen’. Die regeling was bedoeld voor kinderen die op 1 februari 2013, de zogenaamde peildatum, al vijf jaar of langer in Nederland hadden verbleven. Deze regeling was bedoeld als oplossing voor een grote groep kinderen die op dat moment en in de jaren ervoor geworteld waren geraakt in Nederland. De regeling kende veel voorwaarden en contra-indicaties, maar desondanks hebben veel kinderen op grond van deze regeling een verblijfsvergunning gekregen. Het gaat om 700 tot 800 gewortelde kinderen en hun ouders, broers en zussen.

Tegelijkertijd werd in februari 2013 ook de ‘Definitieve regeling langdurig verblijvende kinderen’ geïntroduceerd. Deze regeling was bedoeld om een oplossing te bieden voor alle toekomstige gevallen van gewortelde kinderen, dat wil zeggen de kinderen die ná 1 februari 2013 op het punt kwamen dat zij vijf jaar of langer als minderjarige in Nederland hadden gewoond. Deze regeling was veel strikter dan de Overgangsregeling. De oorzaak daarvan is dat in die regeling het zogeheten meewerkvereiste gold, een vereiste dat niet voorkwam in de Overgangsregeling.

Het meewerkcriterium kwam er kortgezegd op neer dat een gezin zich voldoende moest hebben ingespannen voor de eigen terugkeer. Na verloop van tijd werd het meewerkcriterium zo uitgelegd dat geen enkel kind meer voldeed aan deze eis. Het bleek in de praktijk onmogelijk om voor een verblijfsvergunning op grond van de definitieve regeling van het Kinderpardon in aanmerking te komen.

Naar aanleiding van de vele afwijzingen van kinderen en de dreigende uitzetting van gezinnen die daar een gevolg van was, ontstond er veel kritiek op de wijze waarop de regeling in de praktijk uitwerkt. Enkele zaken van kinderen kregen media-aandacht, er kwam een kerkasiel en een documentaire van Boos van Tim Hofman. Uiteindelijk heeft het pleidooi voor kinderrechten dat van vele kanten aan de regering gericht werd, geleid tot nieuwe afspraken binnen de toenmalige coalitie van VVD, CDA, D'66 en ChristenUnie. Deze nieuwe afspraken bestonden onder andere uit de introductie van de zogenaamde 'Afsluitingsregeling' die in de plaats kwam van de Definitieve regeling. Deze regeling trad in werking op 29 januari 2019. Hij was bedoeld voor alle kinderen die onder de Definitieve regeling waren afgewezen op grond van het meewerkcriterium. Ook kinderen die niet eerder een aanvraag hadden gedaan op grond van die Definitieve regeling, omdat zij dat kansloos achtten gelet op de stand van zaken in beleid en rechtspraak, konden een beroep doen op de Afsluitingsregeling.

“Het was alsof ik weer kon ademen.”

Hoe is het om meer dan tien jaar te moeten wachten op de mogelijkheid om aan je eigen toekomst te bouwen? Sofi, geboren in Nederland in 2002, weet er alles van. Het was een lastige tijd voor haar ouders. Ze zaten in een asielprocedure en toen Sofi drie jaar oud was, werd hun aanvraag definitief afgewezen. Ze moesten terug naar Armenië en kregen daar nog twee kinderen, maar de situatie was daar niet houdbaar. Corruptie en geweld hadden het land in hun greep en de ouders van Sofi zagen geen toekomst in Armenië voor hun kinderen. Het gezin zag geen andere uitweg dan weer naar Nederland te vertrekken.

Terug in Nederland brak voor Sofi een lange periode van grote onzekerheid aan, met veel verhuizingen en eindeloos wachten. “Elke keer als je plannen maakt voor je toekomst, word je op je vingers getikt,” vertelt Sofi. Voor een lange tijd voelde zij zich een buitenstaander in haar geboorteland. Dingen die voor haar klasgenoten de normaalste zaak van de wereld waren, waren voor haar anders: “Je kunt niet meepraten over vakanties of over het werk van je ouders, want ze mogen niet werken. We mochten ook geen kerstboom in het azc, in verband met brandgevaar. Naar zulke kleine dingen kijk ik nu elk jaar uit.”

Na ruim tien jaar onzekerheid kreeg het gezin in 2019 eindelijk goed nieuws: ze kregen een verblijfsvergunning dankzij de nieuwe Afsluitingsregeling. “Er viel een last van mijn schouders”, zegt Sofi. “Het was alsof ik weer kon ademhalen.” Dit wil Sofi voor alle kinderen die al zo lang in onzekerheid in Nederland wonen. Helaas was de Afsluitingsregeling tijdelijk en inmiddels zijn er weer honderden kinderen in dezelfde situatie als Sofi. “Ik vind echt dat kinderen die hier zijn opgegroeid, die hier al zo lang zijn, recht hebben op een verblijfsvergunning. Deze kinderen zijn zo geworteld in Nederland, ze kunnen zich gewoon niet meer voorstellen dat ze ergens anders zouden moeten wonen.”

Sofi heeft een boodschap aan de politiek: “Neem kinderen serieus en houd ze in gedachten met de keuzes die je maakt. Zeker als het over hen gaat.” Het gaat nu goed met Sofi, ze studeert communicatie en denkt erover op kamers te gaan met een vriendin. Daarnaast blijft ze zich inzetten voor deze groep kinderen die volgens haar ook zekerheid verdient. “Ik kan mijn toekomst zelf bepalen, het ligt niet in de handen van iemand anders en dat gun ik elk kind. Dit is ook een van de grootste redenen waarom ik jongerenambassadeur ben.”

Zahraa

“Ik wil graag dat ze er iets aan doen.
Dat ze kinderen die heel lang in Nederland
zijn, snel antwoord geven. Want door het
wachten voor het antwoord krijg ik heel
veel stress en andere kinderen ook.”

18 jaar, 6 jaar in Nederland,
13 keer verhuisd

2. Huidige situatie

Ongeveer 1100 kinderen hebben in februari 2019 een beroep gedaan op de Afsluitingsregeling. Aan het einde van die maand eindigde die regeling en was het niet meer mogelijk om daar een beroep op te doen. In het eerste jaar na de inwerkingtreding, tot eind 2019, heeft de staatssecretaris op al die aanvragen in eerste instantie beslist. Begin 2020 liet de toenmalige staatssecretaris weten dat de aanvragen van ongeveer de helft van de kinderen waren ingewilligd. Dat betekent dat de andere helft toen een afwijzing heeft gekregen. In een later stadium van al die procedures is aan een substantieel aantal van die kinderen alsnog een status verleend, naar aanleiding van een ingediend bezwaar of een door de rechter gegrond verklaard beroep. Desondanks zijn er nog enkele honderden kinderen over van wie de aanvraag in het kader van de Afsluitingsregeling werd afgewezen en die nog altijd geen verblijfsvergunning hebben.

Tegelijkertijd zijn in de afgelopen jaren na de inwerkingtreding (en afsluiting) van de Afsluitingsregeling een heleboel andere kinderen in Nederland geworteld geraakt. Dat wil zeggen dat ook die kinderen nu vijf jaar of langer in Nederland verblijven. Het langdurige verblijf van deze kinderen komt onder andere doordat de procedures bij de IND vaak erg traag gaan en doordat de ouders van een kind doorprocederen als er een beslissing is genomen of rechterlijke uitspraak is gedaan waarmee zij het niet eens zijn. En ook de staatssecretaris procedeert heel vaak verder als de rechter een uitspraak heeft gedaan in het voordeel van het kind. Het komt regelmatig voor dat de staatssecretaris dan tegen zo'n uitspraak in hoger beroep gaat of de aanvraag van het kind opnieuw afwijst, waardoor het kind en zijn of haar ouders nog een keer in beroep moeten gaan bij de rechtbank. Op de Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children zijn bijvoorbeeld zaken bekend van gezinnen van wie de eerste asielprocedure al meer dan vijf jaar heeft geduurd en waarbij de staatssecretaris meerdere keren in hoger beroep is gegaan. Voor al die kinderen is er nu geen regeling meer waar zij zich op kunnen beroepen. Bovendien is, tegelijk met de afspraken over de Afsluitingsregeling, de discretionaire bevoegdheid komen te vervallen. Voor kinderen die nu zes, zeven of acht jaar in Nederland verblijven, bestaat er dus niets meer waarop zij zich kunnen beroepen.

“Het doet echt veel met je. Je wordt wakker en je denkt gelijk: ‘oké, wat gaat er gebeuren’? Het is gewoon pijnlijk om zo te leven.” Douaa (17)

Zodoende is er nu opnieuw een groep van honderden kinderen die in Nederland geworteld zijn en van wie de ontwikkeling wordt geschaad door langdurige onzekerheid over de verblijfsstatus en hun toekomst. Hun ontwikkeling dreigt nog verder te worden geschaad in het geval van daadwerkelijke (gedwongen) uitzetting naar hun land van herkomst of – in het geval van in Nederland geboren kinderen – het land waar hun ouders vandaan komen.

Telmen

"Ik vind dat kinderen die in Nederland geboren zijn zoals ik altijd in Nederland mogen blijven." 10 jaar, in Nederland geboren, 12 keer verhuisd en op 3 scholen gezeten

Greta

Abdullah

Diyar

Abel

“Ik voel me echt niet goed. Mijn vrienden zijn weg en ik moest veel afscheid nemen.”

12 jaar, 8 jaar in Nederland, 3 keer verhuisd

3. Verhuizingen

Verhuizingen binnen de asielprocedure zijn al vele jaren een erkend probleem. Kinderen moeten voor elke volgende stap in de procedure verhuizen naar een ander asielzoekerscentrum (azc). De overheid erkent dit probleem en heeft verschillende keren beloofd verhuizingen aan banden te leggen. Tot nu toe lukt dat echter onvoldoende. Kinderen verhuizen soms wel 10 tot 12 keer. Defence for Children sprak een meisje dat sinds haar komst naar Nederland al 18 keer is verhuisd. Al die verhuizingen leiden tot onthechtheid en ontwikkelingsschade bij kinderen. Dit kan zich uiten in gedragsproblematiek of depressie.

“Vorig jaar moest ik bijna blijven zitten door het verhuizen. Ik heb het heel lastig gehad, maar ik heb het toch gedaan. Ik ben over gegaan en dit jaar doe ik mijn vierde klas. Ik ga mijn diploma hopelijk halen en daarna ga ik gewoon naar het mbo.” Zahraa (18)

Defence for Children doet onderzoek naar de toegang tot jeugdhulp voor uitgeprocedeerde gezinnen in gezinslocaties. We spraken met 20 kinderen die al een aantal jaren in de asielprocedure zitten. De meeste kinderen geven aan dat de vele verhuizingen een zware wissel op hen trekken. Ze maken geen vrienden meer en raken naar binnen gekeerd. Ze zeggen dat het maken van vrienden ‘toch geen zin heeft’ of ze willen vrienden geen pijn doen. Een aantal kinderen heeft last van forse mentale problemen en/of slaapproblemen. Ook uit de stress zich soms in bedplassen, zoals bij een kind van 13 jaar oud. Meerdere kinderen geven bovendien aan dat zij na hun aankomst op de gezinslocatie maanden moesten wachten totdat zij naar school konden.

Meri (13 jaar): “Ik was 5 jaar oud toen we naar Nederland kwamen. We zijn hier nu al 8 jaar. In die tijd ben ik 17x verhuisd en 13x van school gewisseld.”

Ontwikkelingsschade en jeugdhulp

Voor het onderzoek zijn ook gesprekken gevoerd met jeugdartsen, jeugdverpleegkundigen, docenten, psychologen en GGD- en GGZ-

medewerkers. Zij adviseren om te stoppen met verhuizingen binnen een asielprocedure, omdat die een belangrijke oorzaak zijn van ontwikkelingschade bij kinderen. Een schoolbegeleider zegt dat kinderen zich aan een leerkracht moeten kunnen hechten: “Soms is er net iets opgebouwd en dan moet het kind weer verhuizen. Dat is vreselijk schadelijk.” Daarnaast maken, aldus een brandbrief van een aantal gemeenten, de leefomstandigheden in de gezinslocaties en het regelmatig verplaatsen van gezinnen effectieve jeugdhulp kansloos. Een geïnterviewde GGD-medewerker zegt hierover: “Wanneer je een kind aanmeldt voor jeugdhulp en moet wachten, dan kan het kind in de tussentijd alweer zijn verhuisd. In het volgende azc moet de benodigde zorg opnieuw worden aangevraagd en komen ze weer op de wachtlijst. Bovendien is het schadelijk als mensen verhuizen net als er een vertrouwensband is opgebouwd.”

Kinderen met speciale zorgbehoeften

Hulpverlenende organisaties pleiten er daarom voor om bij overplaatsingen extra jeugdgezondheidszorg in te zetten en de continuïteit van reeds geboden zorg te waarborgen. Daarbij wijzen ze op de bijzondere aandacht die vluchtelingenkinderen verdienen. Een breuk in de zorg en een gebrek aan continuïteit als gevolg van veelvuldige verhuizingen is vooral funest voor kinderen op speciale scholen of gezinnen met intensieve thuiszorg. Het is belangrijk dat deze extra kwetsbare groep niet meer hoeft te verhuizen. Overigens staat dit al in de verhuischeeklist van het COA. Jeugdhulp-professionals zeggen echter niet bekend te zijn met de hierin opgenomen criteria. Ze zien ook geen bewijs dat deze daadwerkelijk worden gehanteerd.

Verhuizingen zorgen ook voor problemen bij het overdragen van zorg. Door de geldende privacyregelgeving is het voor hulpverleners moeilijker geworden om informatie met elkaar te delen. Hiervoor bestaat (sinds kort) een technische oplossing, maar door personeelstekorten en wachtlijsten is deze informatie niet altijd up-to-date. “Voorheen, vertelt een jeugdverpleegkundige, konden wij in het systeem van het COA, maar dat mocht niet meer vanwege de AVG. We werken sinds ruim een jaar met een registratieschil. In die schil komt bijvoorbeeld te staan dat een kind is verhuisd van locatie A naar locatie B. Binnen de schil kunnen we dossiers overdragen, maar dat gaat niet altijd goed. Sommige organisaties zijn enorm traag in het overdragen.”

Hawraa (16): *“Ik woon meer dan 6 jaar in Nederland. Door het vele verhuizen ben ik al mijn vrienden kwijtgeraakt. Ik hoop dat er betere wetten voor kinderen komen die in AZC’s moeten wonen”.*

Oproep:

De vele verhuizingen binnen de asielprocedure zorgen voor ontwikkelingschade bij kinderen. Daarom roept Defence for Children op tot het volgende:

Stop, vooruitlopend op de algehele afschaffing van verhuizingen, onmiddellijk met het verhuizen van kinderen met speciale zorgbehoeften. Zorg voor een goede overdracht van informatie over de zorg die kinderen ontvangen.

Plaats gezinnen met kinderen na aankomst zo snel mogelijk in kleinschalige opvangcentra in de gemeente waar zij uiteindelijk worden gehuisvest.

“De menselijke kant verdient meer aandacht.”

Buyna was nog maar zes jaar oud toen haar moeder als politieke vluchteling samen met haar Mongolië ontvluchtte. Door haar moeders werk was het daar niet veilig voor hen. Inmiddels woont Buyna al meer dan twintig jaar in Nederland. Toch wachtte ze veertien jaar op een verblijfsvergunning. Twee keer werd hun aanvraag afgewezen en ook kwam ze niet in aanmerking voor het Kinderpardon. “In Nederland vonden ze Mongolië een veilig land om naar terug te keren. Maar dat was het niet voor ons, we zouden gevaar lopen.”

Toen Buyna net in Nederland aankwam, vond ze het leuk en spannend. Ze maakte veel nieuwe vrienden. Maar uiteindelijk moest ze vaak verhuizen en haar vrienden telkens achterlaten. “Ik weet dat ik echt keihard huilde bij elk afscheid. Het was emotioneel beladen, dit heeft nog steeds invloed op mij. Het positieve eraan is dat ik me goed kan aanpassen, waar ik ook kom. Maar het negatieve is dat ik telkens opnieuw alles kwijtraakte en geen houvast had.”

Toen Buyna ouder werd en in haar eindexamenjaar zat, begon ze zich ook meer met de procedure te bemoeien. “Dit was echt zwaar. Ik miste lessen, kon me niet concentreren en ben toen ook gezakt voor mijn eindexamen.” Toch kreeg Buyna in 2014 uiteindelijk door een discretionaire bevoegdheid een verblijfsvergunning. De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid bekeek haar individuele zaak en beoordeelde dat ze mocht blijven. Er veranderde veel. Ze kon gaan bouwen aan haar toekomst. “Ik ging gelijk op vakantie, dat mocht vroeger nooit. Ik heb veel dingen gedaan die daarvoor nooit konden.”

Maar opnieuw verkeren veel kinderen in dezelfde beklemmende situatie. Sinds mei 2019 heeft de staatssecretaris geen discretionaire bevoegdheid meer. Buyna vindt dat de menselijke kant meer aandacht verdient. “Politici houden wel mooie praatjes, maar ze weten niet wat er achter deze kinderen schuilgaat. Zij moeten gebruikmaken van hun machtspositie, voor ons is het hopen dat ze dat doen.” Als jongeren-ambassadeur vindt Buyna het belangrijk haar verhaal te delen en kinderen te laten weten dat ze niet alleen zijn. Ook heeft ze een boodschap voor de rest van Nederland: “Kijk naar ons, het komt wel goed. Dit zijn geen criminelen, het zijn kinderen die hier wonen en willen blijven wonen. Het is ook gewoon hun land, maar dit wordt vaak vergeten.”

Douaa

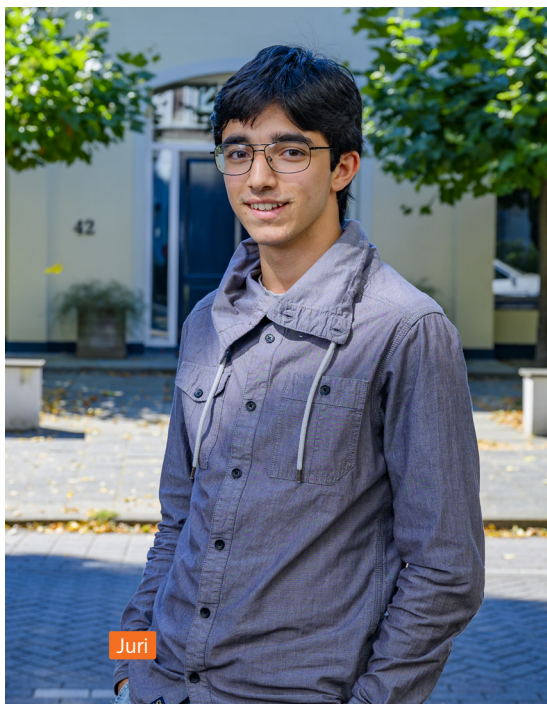
Rafal

"Ik voel me instabiel en onzeker. Ik voel me verdrietig omdat ik niet kan werken en niet door kan studeren als ik 18 ben. Ik ben altijd bang dat ik naar Irak moet."
15 jaar, bijna 8 jaar in Nederland, 3 keer verhuisd en op 3 scholen gezeten

Amir

14 jaar, 6 jaar in Nederland, heel vaak verhuisd en op 4 scholen gezeten

Juri

Anuja

“Het is erg moeilijk, ik ben altijd zenuwachtig en heb stress. Ik ben vaak bang. Mijn toekomst is erg onzeker.”

21 jaar, bijna 10 jaar in Nederland, 5 keer verhuisd

4. (Dreigende) uitzetting gewortelde

kinderen: impact en aanbevelingen

Inleiding

Als een zwaard van Damocles hangt uitzetting naar het land van herkomst boven het hoofd van kinderen die niet in aanmerking komen voor het Kinderpardon. Sommige kinderen zijn hier geboren, andere verblijven al jarenlang in Nederland. Ze gaan hier naar school, hebben vriendjes en vriendinnetjes en beoefenen een sport bij een club. Ze voelen zich niet minder Nederlands dan hun klasgenootjes. Toch weten deze gewortelde kinderen niet hoe lang hun toekomst (nog) in Nederland ligt. Ze kunnen op enig moment gedwongen worden uitgezet naar een land waar ze geen binding (meer) mee hebben. Ze zijn als langdurig in Nederland verblijvende kinderen niet bekend met de cultuur, de taal en het leven in het land waar zij (mogelijk) naartoe worden gestuurd. Zowel de angst voor uitzetting als de daadwerkelijke uitzetting bedreigen hun ontwikkeling in ernstige mate. Dit staat onder meer in de in 2019 aan de Tweede Kamer aangeboden ‘Schadenota’ van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Vrije Universiteit Amsterdam (VU).

Impact uitzetting op kinderen groot

In Nederland gewortelde kinderen die naar Armenië werden uitgezet, bleken grote moeite te hebben hun leven daar op te pakken. Dat is de conclusie van een in 2017 door Defence for Children en de RUG uitgevoerd onderzoek. De (gedwongen) terugkeer naar Armenië had negatieve gevolgen voor de psychische en fysieke gezondheid van de betrokken kinderen. Factoren als armoede, geen toegang tot gezondheidszorg en onderwijs, en geen aansluiting kunnen vinden, speelden daarbij een rol. Deze en andere onderzoeksresultaten staan in het rapport ‘Ik wil terug naar Nederland, monitoring teruggekeerde gewortelde kinderen in Armenië’. De zorgelijke resultaten zijn in lijn met de uitkomsten van andere onderzoeken: gedwongen terugkeer van kinderen die in het gastland zijn geworteld, levert vrijwel altijd schade op aan hun ontwikkeling.

VN-Kinderrechtenverdrag

Om die reden is uitzetting van gewortelde kinderen strijdig met het in het VN-Kinderrechtenverdrag vastgelegde recht op een zo optimaal mogelijke

ontwikkeling; een recht dat de Nederlandse Staat in de ruimst mogelijke mate moet waarborgen. Volgens het Kinderrechtenverdrag is de Staat bovendien verplicht om het belang van het kind de eerste overweging te laten zijn. Deze verplichting geldt ook voor beslissingen over eventuele uitzetting van (langdurig) in Nederland verblijvende kinderen en de wijze waarop die (gedwongen) uitzetting plaatsvindt. Beschadiging van kinderen, beangstigende elementen en gezondheidsrisico's moeten worden vermeden. Om het risico op beschadiging zo klein mogelijk te laten zijn, dient er eveneens te worden gekeken naar alternatieven.

Aanbevelingen

Gezien de ontwikkelingsschade en het bepaalde in het Kinderrechtenverdrag, bevelen de onderzoekers van Defence for Children en de RUG aan om het verblijfsrecht van kinderen na een periode van maximaal vijf jaar te erkennen. Daarnaast moet het belang van het kind worden meegewogen in zowel de asielpcedure als in beslissingen over terugkeer. Mocht dit leiden tot de conclusie dat kinderen niet in Nederland kunnen blijven, dan moeten zij en hun gezin de nodige ondersteuning krijgen, zowel in Nederland als in het land van herkomst. Volgens de onderzoekers moet er ook een terugkeerplan worden opgesteld. Op die manier is het mogelijk kinderen in staat te stellen hun recht op onderwijs ook in het terugkeerland in de praktijk te brengen en hen daadwerkelijk gebruik te laten maken van gezondheidszorg en sociale voorzieningen.

“Kinderen moeten kind kunnen zijn.”

Alisa is dertig jaar en heel actief: ze is docerend theatermaker, commercieel model, jongerenambassadeur en doet verschillende dingen als freelancer in het onderwijs en de kunst en cultuur. Ze heeft ontzettend veel in huis, maar het was een lange weg om hier te komen. Hier ging ze een lange periode van onzekerheid tegemoet.

“De tijd als vluchteling in Nederland heb ik als schrijnend en traumatisch ervaren. Ik heb bij verschillende mensen thuis gewoond, ik heb moeten lobbyen om naar school te mogen, en ik heb zelfs een periode zonder mijn ouders door moeten brengen, omdat zij in bewaring werden gesteld.”

Op een dag gingen de ouders van Alisa op gesprek bij de Dienst Terugkeer en Vertrek. Ze hadden er niks bijzonders van verwacht, maar van hun contactpersoon kregen ze te horen dat ze werden uitgezet naar het land van herkomst. Ze moesten hun spullen pakken en werden met een geblindeerde bus naar een detentiecentrum in Zeist gebracht. Een paar dagen later zaten ze op het vliegtuig naar Kosovo. Alisa, die niet bij het gesprek was, bleef alleen in Nederland achter.

Een dag later werd het gezin van Alisa alweer op een vlucht teruggezet. De Kosovaarse autoriteiten wilden hen niet accepteren. “Als kind was ik me ervan bewust dat mijn kinderrechten geschonden waren. Ik ben informatie gaan zoeken en bij Defence for Children terechtgekomen. Met deze hulp belandde mijn verhaal bij staatssecretaris Fred Teeven op zijn bureau, nadat drie burgemeesters hem een mail stuurden over de urgentie van mijn zaak. Vanuit de discretionaire bevoegdheid van Fred Teeven heb ik toen een verblijfsvergunning gekregen.”

Deze verblijfsvergunning ontving ze pas op haar drieëntwintigste. Kinderrechten zijn belangrijk gebleven in haar leven en ze verwerkt kinderrechten in haar theaterwerk. “Als kind wilde ik gewoon kind zijn. Gewoon uren in de zon spelen, thuis zijn in plaats van bij vreemden.” Alisa denkt dat er nog veel te winnen valt voor het COA. Qua organisatie, werkcultuur en kennis over migratie. Kinderen moeten kind kunnen zijn, daar blijft Alisa zich voor inzetten.

Karim

Kristina

Maleka

Raffi

5. De wetenschap

Het uitzetten van kinderen die langer dan vijf jaar in Nederland verblijven, is naar huidige wetenschappelijk inzichten onverantwoord. Deze ‘gewortelde’ kinderen lopen een groot risico op schade in hun fysieke, emotionele en sociale ontwikkeling. Dit is de conclusie van de eind 2018 gepubliceerde schadenota: ‘Schaderisico bij uitzetting langdurig verblijvende kinderen. Een multidisciplinaire wetenschappelijke onderbouwing.’

De nota is opgesteld door Erik Scherder, hoogleraar klinische neuropsychologie (Vrije Universiteit Amsterdam), Elianne Zijlstra en Carla van Os, beiden verbonden aan het Onderzoeks- en Expertisecentrum voor Kinderen en Vreemdelingenrecht (Rijksuniversiteit Groningen). Tientallen hoogleraren onderschreven de nota, net als beroepsverenigingen van respectievelijk psychologen, jeugdartsen en pedagogen, en onderwijskundigen. Het wetenschappelijk draagvlak is daarmee breed. Hieronder volgt een samenvatting van de schadenota, die in zijn geheel onder meer te vinden is via onze website.

Setayesh (13): *“We zijn al 7 jaar hier. Ik ben bijna mijn moedertaal vergeten.”*

Geen continuïteit

Voor kinderen is het belangrijk dat er continuïteit is wat betreft opvoeding en verzorging, veiligheid en voorzieningen in basale levensbehoeften. Daarnaast moet er zoveel mogelijk continuïteit zijn op het gebied van onderwijs en in het contact met vrienden en het sociale netwerk. Kinderen die langdurig in Nederland verblijven en met uitzetting worden bedreigd, kennen weinig continuïteit. Het ontbreekt hun aan de broodnodige stabiliteit en een verzekerd, positief toekomstperspectief. Ze staan voortdurend bloot aan stress. Het gaat om stress voorafgaand aan, en tijdens de vlucht. Daarbij komt de stress die ze tijdens hun verblijf in Nederland ervaren. Deze stress wordt veroorzaakt door de (lange) duur van het verblijf in asielopvangcentra, het voortdurend moeten verhuizen en onzekerheid over de toekomst.

Ontwikkelingsschade door chronische stress

Daarnaast kampen ook veel ouders met stress en psychische problemen. Dit heeft invloed op hun kinderen. Omdat ze emotioneel verminderd beschikbaar zijn, kunnen ouders een gezonde ontwikkeling van hun kinderen bovendien minder goed beschermen. Het leidt ertoe dat met uitzetting bedreigde, langdurig in Nederland verblijvende kinderen lijden aan chronische stress. Chronische stress tast een aantal structuren van de, bij kinderen nog onvolgroeide, hersenen aan, waaronder de prefrontale cortex en de hippocampus. Deze aantasting is van invloed op een aantal essentiële hersenfuncties, waaronder uitvoerende functies die moeten zorgen voor het autonoom functioneren, zoals zelfcontrole, empathie en geheugen. Dit betekent dat de voortdurende stress en het gebrek aan stabiliteit de sociale, emotionele en cognitieve ontwikkeling van deze kinderen in ernstige mate bedreigen.

Uitzetting na vijf jaar onaanvaardbaar

Ook de jarenlange angst voor gedwongen uitzetting heeft grote gevolgen voor het huidige en toekomstige functioneren van langdurig in Nederland verblijvende kinderen. Het daadwerkelijke uitzetten van deze kinderen leidt tot een nog hoger risico op ontwikkelingsschade. De kans daarop neemt toe naarmate het kind langer in Nederland is, ouder is, meer cultuurwisselingen heeft meegemaakt, een slechtere conditie heeft, ouders in slechtere conditie zijn en de leefomstandigheden in het land van terugkeer slechter zijn. De precieze lengte van de aanvaardbare periode wat betreft onzekerheid over de definitieve verblijfplaats, verschilt per kind en hangt samen met leeftijd, veerkracht en kwetsbaarheid. In het algemeen is de kans op ontwikkelingsschade, aldus de wetenschappers, na een verblijf van vijf jaar in Nederland onaanvaardbaar hoog. Dan zijn kinderen hier dermate geworteld dat gedwongen uitzetting strijdig is met hun belang. Daarbij moet worden bedacht dat de termijn van vijf jaar, vergeleken met de aanvaardbare termijn die geldt voor bijvoorbeeld kinderen in het Nederlandse kindbeschermingssysteem, uitzonderlijk lang is.

Ernstige problemen

Volgens de experts zijn kinderen hier na vijf jaar 'geworteld'. Dit betekent dat ze een identiteit hebben ontwikkeld die is verbonden met de Nederlandse samenleving. Gedwongen terugkeer ontnemt gewortelde kinderen de veiligheid van hun bestaan, terwijl continuïteit voor hen extra belangrijk is. Daarnaast kan de chronische stress hun hersenfuncties zodanig hebben

aangetast, dat de kans dat zij van deze schade herstellen en zich kunnen aanpassen aan de leefomstandigheden in het terugkeerland, uiterst klein is geworden. Uitzetting en de daarmee gepaard gaande extreme overgang leidt er daarom vaak toe dat ze moeilijk hun weg kunnen vinden in het land van terugkeer, veel moeilijker dan bijvoorbeeld kinderen van expats. Hoewel schaars, laat wetenschappelijk onderzoek naar leefomstandigheden en welzijn van uitgezette kinderen het eenduidige, zorgelijke beeld zien dat zij kampen met ernstige sociaal-emotionele problemen.

Soulat (10): "Mijn familie woont 12 jaar in Nederland. Mijn vriendjes op school praten altijd over op vakantie gaan. Dat kan ik niet, want ik heb geen vergunning."

Conclusie

De initiatiefnemers, ondersteund door tientallen experts en drie beroepsverenigingen, concluderen dat het gedwongen uitzetten van kinderen die langer dan vijf jaar in Nederland verblijven, het risico op schade in hun ontwikkeling sterk verhoogt. Zij achten het gedwongen uitzetten van hier gewortelde kinderen vanwege hun extreme kwetsbaarheid onverantwoord. Dit heeft te maken met de chronische stress waaraan deze kinderen zijn blootgesteld, het gebrek aan stabiliteit en hun jarenlange angst voor gedwongen uitzetting.

Chung (12): "Ik wil graag programmeur worden. Als ik in Nederland mag blijven, wil ik hier graag mensen helpen."

“Door het vele verhuizen maak ik nog steeds niet snel vrienden.”

“Als vluchteling ben je altijd wel een beetje gespannen”, vertelt Rania. Toen Rania vier was, besloten haar ouders met hun kinderen naar Nederland te vluchten. Het Koerdische gezin woonde in Irak en werd bedreigd omdat ze niet Irakees waren. In Nederland moest Rania heel vaak verhuizen.

Vrienden en vriendinnen maken, als je weet dat je ze toch weer moet achterlaten, vond ze heel lastig. Toen het gezin op het punt stond uitgezet te worden, zijn ze naar Zwitserland gevlucht.

In Zwitserland vond Rania het best fijn. Ze had een eigen huis en haar vader mocht werken, in Nederland mocht dit niet. “Iedereen had het goed naar zijn zin”, zegt Rania. Maar na anderhalf jaar maakte de Europese Dublinverordening, die bepaalt welk land de verantwoordelijkheid draagt voor een asielprocedure, hier een einde aan. Het gezin van Rania moest terug naar Nederland: “Er stonden ineens twee mannen voor de deur en we moesten mee. Mijn vader werd naar de gevangenis gebracht om te voorkomen dat we zouden vluchten.”

In 2008 was het gezin weer terug in Nederland en het duurde nog zo’n vijf jaar voordat ze eindelijk een verblijfsvergunning kregen. “Dit was best een bijzonder moment, we hebben zo lang moeten wachten.” Als Rania terugkijkt op deze tijd, vond ze het vele verhuizen, in totaal tien keer, een van de vervelendste dingen. “Ik had telkens angst om mensen te verliezen. Ik heb het idee dat ik hierdoor nog steeds niet snel vrienden maak.” Haar meest positieve herinneringen uit deze tijd vonden plaats in het AZC in Katwijk. Ze voelde zich fijn bij de kinderclub van dit AZC want er werd veel georganiseerd. Inmiddels is Rania 21 jaar oud. Ze heeft mooie plannen voor de toekomst. “Onlangs heb ik mijn havo-diploma gehaald en nu wil ik vwo gaan doen. Ik zou graag huisarts worden.” Daarnaast blijft ze zich inzetten voor kinderen die in onzekerheid leven. Aan de politiek wil ze graag het volgende meegeven: “Dat kinderen in Nederland verblijven en fysiek veilig zijn, betekent niet dat ze emotioneel veilig zijn. Ze zijn kwetsbaar. Het is belangrijk goede kinderdagbesteding aan te bieden. Kinderen zoeken elkaar dan makkelijker op en vinden een bezigheid.”

Mehrab

Sajjad

"Thuis hebben mijn ouders stress en op school heb ik vooral stress met leren en cijfers en of ik dit jaar af kan maken." 13 jaar, 6 jaar in Nederland, heel vaak verhuisd en op 11 scholen gezeten

Nuray

Precious

Liwaa

"Al mijn oude vrienden, die met me kwamen, hebben al een verblijfsvergunning. Ik vraag geen moeilijke dingen, maar alleen dat we beschermd worden." 14 jaar, 6,5 jaar in Nederland, 3 keer verhuisd en op 4 scholen gezeten

6. Toekomst: wetsvoorstel

De oplossing van dit probleem zou erin kunnen liggen dat het belang van het kind een duidelijker plaats krijgt binnen de Nederlandse vreemdelingenwet. In 2016 dienden GroenLinks en PvdA een ontwerp-wetsvoorstel in dat in elk geval ook op steun kan rekenen van de Partij voor de Dieren en de SP. De indieners willen dat er een nadrukkelijker toets gaat plaatsvinden aan de belangen van het kind in hun verblijfsprocedures. Defence for Children onderschrijft het standpunt van de indieners dat er nu onvoldoende naar dit belang wordt gekeken en verwelkomt daarom dit wetsvoorstel dat daarin verandering wil brengen.

“Ik zit op voetbal en ik heb Nederlandse vrienden. Ik hoor er ook gewoon bij. Ik pas gewoon bij Nederland.” (Diyar, 16 jaar)

Het wetsvoorstel vindt steun in de bevindingen van de Commissie-Van Zwol die onlangs een rapport uitbracht van het onderzoek naar langdurig verblijvende vreemdelingen. De Commissie adviseert daarin het kabinet om bij een asielaanvraag “...nadrukkelijk, dat wil zeggen: aantoonbaar, het belang van het kind in ogenschouw te nemen”. In tal van zaken op de Kinderrechtenhelpdesk van Defence for Children blijkt dat hiervan op dit moment onvoldoende sprake is.

Het wetsvoorstel van GroenLinks en PvdA neemt artikel 3 uit het VN-Kinderrechtenverdrag als uitgangspunt. Daarin staat dat het belang van het kind een eerste overweging moet zijn in alle beslissingen van de overheid die gaan over een kind. Wanneer er sprake is van conflicterende belangen dan moet dit belang in de regel ook voorgaan op andere belangen. Maar in de praktijk kunnen kinderen in verblijfsprocedures nauwelijks een succesvol beroep doen op artikel 3 uit het VN-Kinderrechtenverdrag. Dat komt doordat de Raad van State, de hoogste rechter in vreemdelingenzaken, al heel vaak heeft geoordeeld dat het belang van het kind uit artikel 3 niet concreet genoeg omschreven is om te kunnen toepassen in een individuele zaak. De indieners willen dat probleem oplossen door het belang van het kind helder te omschrijven in de Vreemdelingenwet, zodat er voortaan in de beslissingen van de Nederlandse overheid beter gekeken moet worden naar het belang van een kind en de rechter beter kan beoordelen of dit ook echt

gebeurd is. Het is vanzelfsprekend ook heel belangrijk dat dit niet alleen in de wet wordt vastgelegd, maar dat het belang van het kind in de praktijk ook daadwerkelijk consequent in kaart wordt gebracht door deskundige experts. Daarbij kan gedacht worden aan orthopedagogen of experts of het gebied van kinderbescherming.

Aygun (16): “Ik ben al 7 jaar in Nederland. Als ik zie hoe andere mensen soms een vergunning kunnen krijgen, voelt het net alsof ik vergeten ben. Als ik mag studeren, zou ik graag willen bijdragen aan de Nederlandse maatschappij.”

De gewortelde kinderen vormen bij uitstek een groep voor wie deze wetswijziging van belang zou zijn. In hun geval is er namelijk sprake van een risico op ernstige ontwikkelingsschade in het geval van uitzetting. Volgens de vreemdelingenwet en het vreemdelingenbeleid is dat nu onvoldoende om een verblijfsvergunning in Nederland te krijgen. Het wetsvoorstel heeft als doel daar verandering in te brengen en vast te leggen dat een kind van wie wordt vastgesteld dat het in het geval van uitzetting ernstig in de ontwikkeling zal worden geschaad wel recht heeft op een verblijfsvergunning in Nederland.

*“De wetten zijn niet voor kleine kinderen. Ze zijn te streng. Ze moeten gewoon wetten voor kleine kinderen regelen. Het maakt ons kapot.”,
Hawraa (16)*

“Deze kinderen hebben Nederland nodig, maar Nederland heeft hen ook nodig!”

Ameli* heeft lang moeten wachten op zekerheid. Wel tien jaar lang. Toen ze acht was vluchtte ze met haar ouders uit haar geboorteland om politieke redenen. Toen begon het lange wachten. “Veel mensen hebben dan het idee dat dit komt door lang doorprocederen, maar dit is lang niet altijd zo”, vertelt Ameli. “Voor mijn Kinderpardon-rechtszaak moest ik wel twee jaar wachten. Dit soort dingen gebeuren en het is oneerlijk ouders en kinderen hier de schuld van te geven.” Bij het wachten komen ook vrijheidsbeperkingen kijken. “Mijn ouders mochten niet werken en moesten zich elke dag melden, ook nadat we een verblijfsvergunning kregen, tot we verhuisden naar een echt huis.”

Ameli vindt het belangrijk dat volwassenen zich realiseren dat kinderen niet verantwoordelijk zijn voor de keuzes van hun ouders en hier niet de dupe van mogen worden. “Wanneer je kinderen beoordeelt op wat hun ouders hebben gedaan, zie je ze niet meer als individu, en dat gaat in tegen hun rechten.” De toekomst van deze kinderen zou hier in Nederland moeten liggen, vindt Ameli. Want hier zijn ze thuis. “Deze kinderen zijn zo geïntegreerd hier en toch moeten ze strijden voor hun toekomst. Hun terugsturen naar het ‘land van herkomst’ zal ze verwoesten. Dit heb ik zien gebeuren.”

Ameli roept de overheid op de potentie van deze kinderen te zien, ook met het oog op de vergrijzing waar Nederland mee te maken heeft: “Door deze kinderen te deporteren zorgen we ervoor dat ze alles kwijtraken, inclusief de potentie die ze in zich hebben. Deze kinderen hebben Nederland nodig, maar Nederland heeft hen, en alle potentie die ze in zich hebben, ook nodig!” Nu zit Ameli op het gymnasium en ze weet goed wat ze wil. Na de middelbare school gaat ze rechten studeren. Ook blijft ze zich hard maken voor kinderen die, net als zij, zo lang moeten wachten. “Terugkijkend op mijn eigen pad gun ik elk kind, dat hier meerdere jaren heeft gewoond en is geïntegreerd, de mogelijkheid het ‘leven’ te krijgen dat ik ook kreeg.”

**Niet haar echte naam. Het meisje op de foto is niet Ameli.*

Taha

Colofon

Ze zijn al thuis

Tijd voor een duurzame oplossing voor gewortelde kinderen

Uitgave

Defence for Children

Disclaimer

Aan de informatie en afbeeldingen, zoals die in deze publicatie worden weergegeven, kunnen geen rechten worden ontleend. Ondanks de voortdurende zorg en aandacht die zijn besteed aan de samenstelling van de publicatie en de daarin opgenomen gegevens, geeft de uitgever geen garanties op de volledigheid, juistheid of voortdurende actualiteit van de gegevens, noch van websites die op enigerlei wijze met de publicatie zijn verbonden.

Fotografie | Daniëlla van Bergen

Ontwerp | Designink

Contact

Defence for Children

Hooglandse Kerkgracht 17-G

2312 HS Leiden

Telefoon: + 31 (0)71 5160 980

Email: info@defenceforchildren.nl

www.defenceforchildren.nl

Dromen

Meri: "ik hoop dat ik later gewoon kan studeren en reizen. Ik ben goed in koken en wil beter worden in dans. Ik zou heel graag naar Parijs willen en een wereldreis willen maken."

Abel: "Ik ben goed in voetbal en ik wil later een profvoetballer worden."

Amir: "Ik wil voetballer zijn. Ik wens dat alle kinderen een verblijfsvergunning krijgen en natuurlijk ik zelf ook."

Anano: "Als ik hier mag blijven dan wil ik een professie uitkiezen waarbij ik mensen kan helpen en dat heel Nederland en mijn familie trots op mij zullen zijn".

Anuja: "Mijn opleiding afronden en parachute springen. Ik wil verpleegkundige worden."

Arina: "Ik wil heel graag mijn mode opleiding afronden en beginnen met het opbouwen van mijn carrière."

Aygun: "Als ik dan nog in Nederland ben, zie ik mezelf als een student tandheelkunde met een normaal, vrij leven."

Chung: "Ik wil graag programmeur worden. Als ik in Nederland mag blijven, wil ik hier graag mensen helpen."

Hawraa: "Als ik nog in Nederland ben, dan heb ik mijn hbo diploma en universiteitsdiploma en mijn eigen bedrijf gestart."

Liwaa: "Dat weet ik niet, mijn toekomst is onbekend."

Setayesh: "Een succesvolle advocaat worden en ik zie mezelf als een dansleraar."

Nijina: "Dokter worden in mijn land en een mooi huis."

Rafal: "Ik zie mezelf als iemand uit Nederland en een goede architect. En ik laat dat waar komen door te studeren en nooit op te geven."

Sara: "Over 10 jaar zie ik mijzelf studeren voor tandarts in Nederland."

Telmen: "Over 10 jaar wil ik graag studeren en leuke dingen doen. Ik wil graag dingen zien in andere landen samen met mijn ouders en mijn broertje. Daarvoor ga ik mijn best doen op school en veel leren."

“De wetten zijn niet voor kleine kinderen. Ze zijn te streng. Ze moeten gewoon wetten voor kleine kinderen regelen. Het maakt ons kapot.”,
Hawraa (16)
